

Ф. М. ПОТУШНЯК
(Ужгород)

БРОНЗОВИЙ СКАРБ З с. БІЛКИ

Археологічно-етнографічною експедицією Ужгородського державного університету в с. Білки, Іршавського району, Закарпатської області, в 1951 р. було знайдено скарб бронзових предметів. Скарб був виявлений під час оранки в північно-східній частині села. Плуг зачепив горщик, який був виїнятий із землі і розбитий; речі, що були в ньому, потрапили до різних осіб. Вдалося зібрати всі речі скарбу і більшу частину фрагментів посудини.

Скарб було закопано на похилому боці горба. Знаходився він не глибоко, в жовтій глині. Розкопки в цьому місці не дали ніяких результатів.

У горщику було 13 бронзових браслетів, наконечник для списа, 2 кельти і кусок бляхи.

Всі браслети належать до одного типу: округлі, майже однакового розміру, круглі в перерізі, з потоншеними і зімкнутими кінцями. Чотири браслети мають кінці, що заходять один за один. Щодо орнаменту браслетів можна поділити на три групи. До першої групи належать 10 браслетів, вкритих поперечними рівчаками і реберцями, розташованими лише на зовнішньому боці. Кінці браслетів (довжиною 1—2 см) не орнаментовані. На браслетах з трохі потовщеними кінцями знаходиться по 146 реберець, на браслетах з потоншеними кінцями 161 і більше.

Два браслети другої групи мають орнамент, смуга якого ділиться на дев'ять полів (табл. I, 5, 5a). Перше поле (справа наліво) вкрите поперечними рівчаками і рубцями, друге поле має вигляд прямокутника з вписаним у нього трикутником, які заповнені скісними паралельними лініями. Потім знову іде площа з поперечними рівчаками, далі прямокутник з вписаним трикутником і так аж до кінця браслета.

Орнаментация на другому браслеті цієї групи майже до деталей подібна. Видно, що браслети відливались в одній формі, бо кінці у них однакової товщини, однакова їх вага і т. д. Орнамент, мабуть, наносився долотцем і підпилювався. Грубіші частини орнаменту відливались в формі; слід відзначити, що рубці браслетів першого типу були відліті.

Третя група браслетів представлена одним екземпляром. Браслет вкритий поперечними рівчаками, між якими є чотири невеликі розміром поля, вкриті скісними паралельними лініями (табл. I, 4). Вага браслетів від 48 до 78 г.

Разом з браслетами було знайдено наконечник для списа рідкісної форми (табл. I, 3). Довжина наконечника 15, втулки 6, вістря 9 см. Товщина ребра біля втулки 1,1, діаметр втулки 2 см. На втулці є три дірочки (діаметром 0,3 см), розташовані на віддалі 2, 3 і 4 см від кінця втулки, які прикріплювали наконечник до ратища списа. Вага наконечника 62 г.

Тут же знайдені і два кельти з подовженим одним кінцем втулки (табл. I, 1, 2). Поверхні кельтів гладкі, без орнаменту.

Кельти мають вушка. Втулка облямована широким валиком. Кельти дуже вдало відлиті. Слідів ковання на них не помітно, так само як і слідів підточування або використання. На всій поверхні вони вкриті патиною, як і всі інші предмети цього скарбу. Вага кельтів — 102 і 130 г.

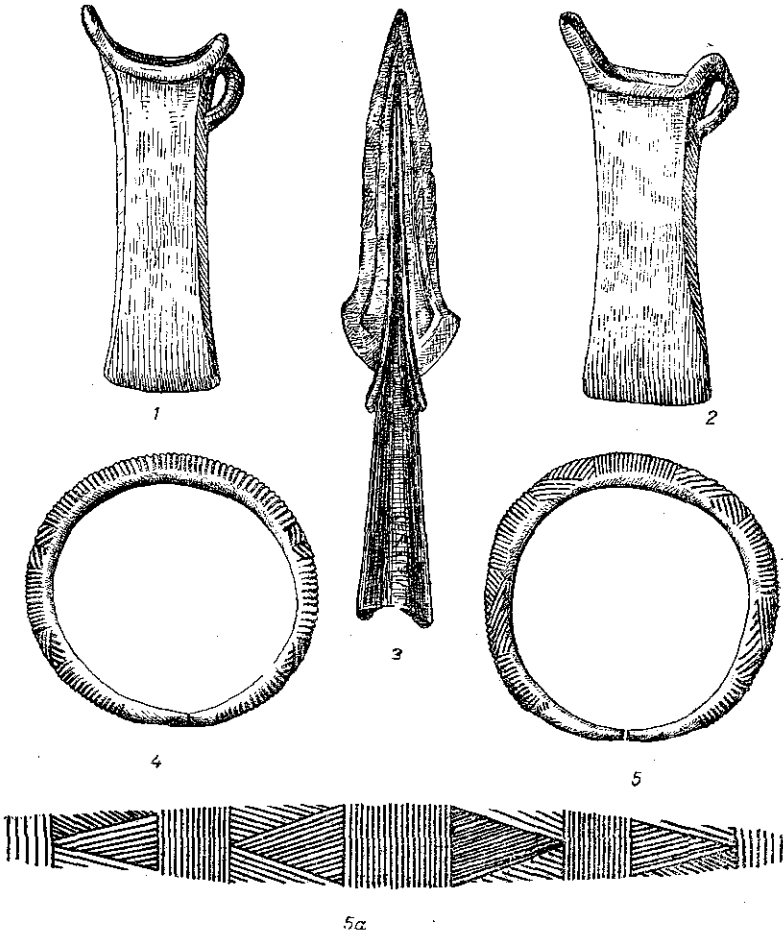

Табл. I. 1—5 предмети скарбу; 5а — рисунок орнаменту браслета.

Знайдено також невеликий кусок сильно окисованої тонкої (1 мм) бронзової бляхи. Практичне її призначення не відоме.

Посудина, в якій було знайдено скарб, заслуговує на особливу увагу. Вона зроблена від руки, добре випалена. Глина без домішок. Колір черепка від чорносірого до червоного. Посудина дуже оригінальної форми (рис. 1). Трохи хвилястий валик переходить у виступ, нахилений до дна — таких виступів було, видимо, два. Висота посудини 13 см, діаметр денця 6 см, діаметр вінець 18 см, товщина стінок 0,9 см, товщина валика 1 см. Трикутний виступ має основу довжиною 3 см.

Подібні скарби в досить великій кількості відомі на території верхнього Дністра, Угорщини і Трансільванії. За аналогією з такими добре

датованими скарбами, як скарб з Грушок, Тлумачського району, Станіславської області, Кам'янки Великої, Коломийського району, Станіслав-

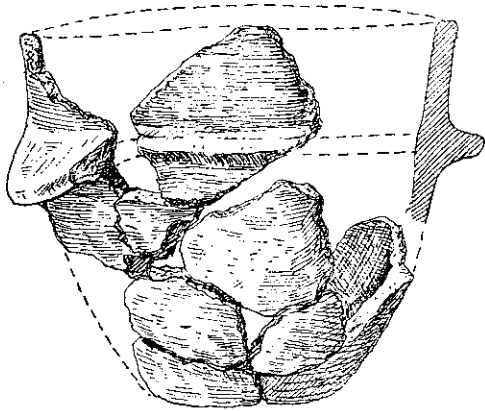

Рис. 1. Залишки посудини, де зберігався скарб.

ської області, та інших, зібраних і датованих у праці К. Журовського¹, скарб з с. Білки може бути датований кінцем бронзової доби.

Ф. М. ПОТУШНЯК

БРОНЗОВЫЙ КЛАД ИЗ с. БИЛКИ

Резюме

В 1951 г. в с. Билки, Иршавского района, Закарпатской области, был обнаружен клад, состоявший из 13 бронзовых браслетов, двух кельтов, наконечника копья и небольшого кусочка жести. Браслеты по форме одного типа, по орнаменту разделяются на три группы.

Клад был найден в горшке интересной формы, важной для датировки и интерпретации других находок бронзового века.

Клад может быть датирован концом эпохи бронзы.

¹ Див. Przegląd archeologiczny, т. VIII, ч. 2.